

jelenés helyét, a nyomda-címével együtt, a megjelenés évét és a könyv terjedelmét (a lapok száma), végül a leltári számot is. A beszerzett művek szerzőinek betűsoros névjegyzéke fejezi be az Évkönyv tartalmát.

A könyv egészében és részleteiben gondos szerkesztésről tesz bizonyosságot. Olvasása tanulságos, használata megkönnyíti a keresést és eligazodást a könyvtár óriási könyvállományában. Az elmondottak szerint az Évkönyv mindenképen nyereség a bibliográfusok és pedagógusok, meg a tudományos irodalom művelői számára.

Deák Gyula.

Sínko Lajos: Az erkölcsi nevelés bölcseleti alapjai. A debreceni református kollégium tanárképző-intézetének dolgozatai, szerkeszti dr. Péter Zoltán A Tanárképző kiadása. Különlenyomat az 1938. évi Értekezések (18. sz.) kötetéből, 34 lap.

Az előttünk lévő mű az erkölcsi nevelés lényegével és feladataival foglalkozik. Szerinte e feladat az, hogy képessé tegye neveltjét eszmények felismerésére, erkölcsi ideálok értékelésére és azokhoz való fokozatos közeledésre is. Az erkölcsi nevelés tehát nem lehet sem *rész*, sem fokozata a nevelés egész munkájának, hanem — helyesen tekintve — *minden ember egész fejlődését meghatározó, átfogó nevelési irány*.

Az erkölcsös ember a legnemesebb élőlény, a tanult, de erkölcstelen ember kezében az értelem is csak veszedelmes fegyverré süllyed. Egy személyben egyesülhet ugyanis magasfokú tudományos képzettség és erkölcsi alacsonyrendűség. Ez mutatja az erkölcsi nevelés elsőrangú fontosságát.

Az újszülött gyermek még csak természeti lény, a nevelés feladata éppen az, hogy a természeti lényből erkölcsös lényt fejlesszen. Itt tehát az első kérdés: lehetséges-e erkölcsi nevelés?

Az erkölcsfilozófia vállalkozik arra, hogy az erkölcsi fejlődés lehetőségét bizonyítsa, de sem az emberi *faj*, sem pedig az *egyes ember* erkölcsi fejlődésének tényét okoskodással kimutatni nem tudja, ugyanis létezését, történést, változást, fejlődést csak *tapasztalni* lehet, de következtetni lehetetlen. A főkérdés ez: megváltoztathatom-e neveléssel magát az embert annyira, hogy akarása csak a jóra irányuljon? Ezt semmiféle bölcselekedés nem döntheti el, csak a tapasztalat.

Az a foglalat pedig, amelyet a növendék szempontjából erkölcsi fejlődésnek, a nevelő és a nevelés szempontjából pedig erkölcsi nevelésnek tekintünk, az emberi élet természetes folyamata, ennek erkölcsi feladata »a jó értékelvének életünkben és cselekedeteinkben való minél tökéletesebb megvalósítása.« Az értelem felismeri az *eszményt*, ez minden ember előtt áll, az erkölcsösség feladata ennek életünkben való megvalósítása.

Az erkölcsi nevelés, mint minden erkölcsi cselekvés, nem tényre, nem valóságra, hanem *lehetőségre* vonatkozik s ennek éppen a nevelés következtében fokozatosan létesülnie kell, ez az erkölcsi nevelés eredménye. Az erkölcsi fejlődés tehát a lehetséges tartalom valóra váltása, de ez csak úgy lehetséges, ha alkalmas erkölcsi *indíték* hat rá. Fejlettebb emberi személyek hatása folytán fejlődnek az emberben szunnyadó lehetőségek tulajdonságokká. Kezdő fokon ez az erősebb, és a gyengébb hatásirányban fejt ki erejét, minden élet egy nála hatalmasabb erő kényszerít fejlődésre.

Az ember ilyen hatások alatt kezd fejlődni s saját emberi (természeti) adottságai szerint alakul. De más emberek hatása alatt alakuló fejlődésében elérkezik az a színvonal is, amikor magára eszmél, azaz a világ minden dolgától különböző magasabbrendű lényegét, önmagát mint *intelligenciát* ismeri fel. Ezzel élete erkölcsi fejlesztése ideálként jelentkezik előtte s ennek fokozatos megvalósítására magasabbrendű szellem-erkölcsi minőségének értékelése készíti.

De mi kötelezi az embert, hogy a felismert jót valóban cselekedje is? Erre szerző azt feleli: elsősorban saját természetünk törvénye kötelez bennünket s minden külső tényező csak abban az irányban vonz, amerre természetünk engedi. Mikor a kötelességet felismerjük, az erkölcsi eszmény vonzóereje emel. Ettől kezdve az erkölcsi nevelésnek egyetlen eszköze hat: a nevelő személyiségében megtestesült eszménynek fel kell ébresztenie a növendékben a fejletlenség érzését s ez indítja a tökéletesedés útján. Csak magasrendű erkölcsi személyiség emelhet az erkölcsi tökéletesedés felé. Ime: a nevelő személyiségének erkölcsi színvonala a döntő. Tanítani tudhat a »bogarás« tanár is, de nevelni csak magasrendű és értékű ember tud. A nevelés személyes ráhatással történő munka s ebben a nevelők erkölcsi színvonala a legdöntőbb tényező.

Sinka Lajos a fentiekben kísérli meg tárgyának egész komplexumát kimeríteni. Olvasása gondolatébresztő és hasznos minden nevelő számára.

Mácsay Károly.

Diósi Géza: A Horváth Cyrill Önképzőkör (Olvasó Társaság) története 1840–1940. Szeged. 1940. 8-r., 45 lap.

A másfélszázados multa visszatekintő önképzőkörök nemes hivatást töltöttek be a magyar szellem ápolásában, a magyar érzés fejlesztésében és a magyar nyelv művelésében. Főleg míg latinul folyt a tanítás, de később is alkalmat adott az ifjaknak e különféle névvel szereplő intézmény a tanulmányaikon túl való szellemi foglalkozásra. Hasznos és tanulságos munkásságra készítette a tehetségesebb tanulókat, s nem egy jeles írónk itt kezdte meg nagy jövőt ígérő működését. Csak újabb időben mutatkoznak e téren az elernyedés jelei; ennek természetes okát a technika, s a természettudományok felé való tájékozódásban könnyű felismerni. A nemzeti nyelv művelése azonban sohasem fogja elveszíteni vonzó jellegét.

A szegedi piaristák vezetése alatt álló városi Dugonics András gimnázium önképző köre nemrégiben töltötte be alakulásának századik évfordulóját. Érdekes jelenség, hogy nevét első vezető tanárától kapta, de csak 1906-ban, illetőleg hivatalosan 1937-ben. Folyamatos működését háborúk, betiltás, elemi szerencsétlenségek gátolták, és nehezítették, de mindezek ellenére sikeres tevékenységet fejtett ki. Fejlesztette az értelmet, a széperzéket, az előadási készséget, és módot adott az írásban, szóban és zenében jelentkező tehetségek érvényesülésére. A vallásos és hazafias érzést főleg az évfordulók alkalmából ünnepek rendezésével, az előadást szavalóversenyekkel, az önálló munkásságot pedig pályázatokkal iparkodott elősegíteni. Általában a szokásos keretek között mozgott a legújabb időig, amikor a korszellem a reális tudományok és a népismeret felé való fordulást kívánja meg. A hosszú idő alatt nemcsak kiváló vezető tanárai voltak, hanem tagjai közül többen országszerte ismert nevet vívtak ki maguknak. Így Schlauch Lőrinc, Lévy Imre, Holló Lajos, Városy Gyula, Huszka Jenő,